

וישב

וצריך להבין: „וישב“ פירושו – הת-
יישבות באופן של שלוה ומנוחה,
וכדרשת חז"ל⁵ בריש פרשתנו „וישב –
בקש“ יעקב לישב בשלוה⁶; ואילו תוכ-
נה של הפרשה הוא בענין מכירתו של
יוסף, שהפריעה ושללה את „וישב
יעקב“, את מנוחתו ושלווה של יעקב,
וכדרשת חז"ל הנ"ל „בקש יעקב כו' קפץ
עליו רוגזו של יוסף“.

ב. ויובן זה בהקדים ביאור מחז"ל
הנ"ל „ביקש“ יעקב לישב בשלוה קפץ
עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים
לישב בשלוה אמר הקב"ה לא דיין ל-
צדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא
אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז⁷.

הפירוש במאמר זה לפי מפרשי המד-
רש (ורש"י) הוא, דזה ש„ביקש יעקב לי-
שב בשלוה“ היא הסיבה שבגללה „קפץ
עליו רוגזו של יוסף“. כלומר, אין כוונת
חז"ל רק להשמיענו שלא נתקיים מבו-
קשו של יעקב לישב בשלוה – כי קפץ
עליו רוגזו של יוסף, אלא יתירה מזו:
„קפץ עליו רוגזו של יוסף“ הוא תוצאה
מזה ש„ביקש יעקב לישב בשלוה“. וכ-
מפורש במדרש⁸ „יעקב אבינו ע"י ש-

א. דובר כמה פעמים ע"ד שמות
פרשיות התורה, דזה שכל פרשה נקראת
(ע"פ מנהג ישראל, דתורה הוא) בשם
מסויים, הוא לא (רק) משום שהתחלתה
היא בתיבה זו (שנקבעה להיות שמה),
אלא לפי שבשם זה נרמז גם תוכן ה-
פרשה. וכמו שם כל דבר שנקרא בו
בלשון הקודש, שהוא חיות הדבר ההוא
ומורה על תוכן הדבר שנקרא בשם זה⁹.

ומובן שכן הוא גם בנוגע לפרשתנו,
דשמה אשר יקראו לה ע"פ מנהג ישראל
הוא „וישב“ – שצ"ל שבו מרומז תוכנה
של פרשה זו.

(1) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך
ובהערות שם.

(2) ואחת ההוכחות לזה – בפשטות: פרשה ש-
תחלתה „אלה תולדות נח“ נקראת „נח“, ופ' אחרת
שתחלתה „ואלה תולדות יצחק“ נקראת „תולדות“
(וראה לקו"ש שבהערה 4). ולכאורה – באם נאמר
ששמות הפרשיות הם רק על שם התחלתן – הרי פ'
„אלה תולדות נח“ מכיון שהיא הראשונה המתחילה
„אלה תולדות“ הוצרכה להקרא בשם „תולדות“
(מכיון שתיבת „תולדות“ היא לפני תיבת „נח“) ופ'
„ואלה תולדות יצחק“ שלאחר המתחילה ג"כ
בתיבת „תולדות“ – בשם „יצחק“ (כדי להבדילה
מפ' אלה תולדות נח)? וזוהי מובן ששם שתי
הפרשיות הוא (גם) ע"ש תוכנן, ולכן נקראת הפרשה
הראשונה בשם „נח“ והשני – „תולדות“ – כי
שמות אלה מורים על תוכנן, כמבואר במקום אחר.

(3) ראה אור תורה להה"מ סי' בראשית (ד,
סע"ב ואילך) ולקרי"א להה"מ סרמ"ד (הוצאת קה"ת).
תניא שער היחוד והאמונה פ"א. לקו"ת בהר מא, ג.
ובכ"מ.

(4) ברמב"ם (בסוף ספר אהבה ב) סדר תפלות
„וישב יעקב“. אבל כבר נתבאר כמ"פ שרוב ה-
פרשיות ברמב"ם שם נק' בב' תיבות. ועד"ז רוב
שמות הפרשיות שהובאו בסידור הרס"ג, קריאת
התורה. וראה לקו"ש חכ"א ע' 146 הערה 6. ואכ"מ.

(5) ב"ר פפ"ד, ג. פרש"י ריש פרשתנו לו, ב:

ועוד נדרש בו.

(6) לשון רש"י שם.

(7) ראה רא"ם (ועד"ז בגו"א ועוד) דפי' וישב

יעקב, היינו דביקש „להתיישב ולנוח מהצער כו“.

(8) וצ"ע שרוגזו של יוסף קפץ לאחרית כחשע

שני שלוה! וראה לקמן ס"ו.

(9) וראה גם כלי יקר ואוה"ח ריש פרשתנו.

(10) ב"ר שם.

ועם היות שמצינו בתורה ענין של חטא – עכ"פ „חטא" בדקות – גם אצל צדיקים – מ"מ, נוסף לזה שאין זו מילתא דשיחא בצדיקים [ועאכו"כ ב' נוגע ליעקב, בחור שבאבות], נוסף לזה שבכלל – האבות הן הן המרכבה¹⁵, וימפורש בחז"ל¹⁶ שהאבות לא שלט בהן יצר הרע – הרי מוכן שלא יתכן לומר, שזהו מבוקשם הרגיל של צדיקים, רג"ל לין להתנהג באופן בלתי רצוי!

ועכצ"ל, דזה ש„צדיקים מבקשים לישב בשלוה" אינו ענין שלילי, היפך הרצוי, אלא אדרבה – הנהגה המתאימה לצדיק וחלק משלימות עבודתו.

ולפ"ז צריך ביאור לאידך גיסא – מאחר שזוהי הנהגה מתאימה לצדיקים (היינו שזהו בהתאם לרצונו של הקב"ה), מדוע „אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז" (שאר הקב"ה ממלא מבוקשם לישב בשלוה, ואדרבא בא הפכו צרה ורוגז, וכמו שמצינו ב' יעקב ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף"?)

ג. ולהוסיף:

לפי גירסת המדרש „בשעה שהצדיקים יושבים בשלוה כו' השטן בא ומ' קטרג כו' תדע לך כו' יעקב אבינו ע"י שבקש כו' נזדווג לו שטנו של יוסף" – יש לתרץ, דזה ש„נזדווג לו שטנו של יוסף" לא בא כעין עונש על מבוקש בלתי רצוי, אלא רק מצד קטרוגו של השטן.

וכמו שמצינו כמ"פ ענין של קטרוג

בקש לישב בשלוה בעוה"ז נזדווג לו שטנו של יוסף¹¹.

אבל אין זה מחזור בלשון חז"ל הנ"ל. כי אף שהלשון „בקש יעקב כו' קפץ עליו כו'" בנוגע ליעקב, ה' אפשר לפרשו (בדוחק עכ"פ) שהבקשה היתה חסרון וכעין חטא, הרי המשך הלשון „צדיקים מבקשים לישב בשלוה" משמעו, שזהו המבוקש של צדיקים בכלל – ומכיון שנקראים בשם „צדיקים", פשיטא שהכוונה לצדיקים אמיתיים שאין בהם חטא ועון ח"י – וא"כ איך יתכן שבמבוקשם של הצדיקים („לישב בשלוה") יהי ענין של חטא וחסרון!?

– לפי הגירסא במדרש¹², „בשעה שהצדיקים יושבים בשלוה ומבקשים לישב בשלוה בעולם הזה השטן בא ומקטרג אמר לא דיין כו'", אולי אפשר לפרש שאין המדובר בתור כלל לכל הצדיקים, אלא רק בנוגע צדיקים מסויימים – שבשעה שיושבים בשלוה ומבקשים (להמשיך) לישב בשלוה, אז „השטן בא כו"¹³, אבל לפי הגירסא הנ"ל¹⁴ „צדיקים מבקשים לישב בשלוה" – משמעות הענין היא, שזוהי הנהגתם של צדיקים בכלל.

11) ואף שה' צ"ל פרעון שטר חוב דבברית בין הבתרים (כמו שהביא רש"י ב' וישלח לו, ז) – הרי אין הכרח שהיה ע"י „רוגזו של יוסף". וכן זה שיעקב נענש שפירש יוסף מאביו כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שלא קיים יעקב כבוד אביו (מגילה יז, א. פרש"י פרשתנו לו, לד. רש"י ישן ס"פ תולדות) – ה"ז טעם רק על עצם הפרשתו מאביו, אבל לא על ה"רוגז", הצער שה' קשור לזה, עד שיעקב לא ה' יודע שיוסף חי – ראה מפרשי רש"י פרשתנו שם, לג. וראה לקו"ש ח"י ע' 130, 133 ואילך. וש"נ.

12) כן פ' ביפה תואר (השלם) ונזר הקודש (השלם) לבי"ר שם. ועוד.

13) שבפרש"י. וראה חילופי נוסחאות בבי"ר הוצאת תיאודור.

14) ב"ר רפעי'. וראה גם זהר פרשתנו קפ, א.

ועוד.

15) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ועוד.

16) ב"ב יז, רע"א.

בעוה"ז הרי "היום לעשותם" כתיב²², והיינו שכל רגע צ"ל (לא, "שלוה" אלא) עבודה

[ויתירה מזו: שלימות העבודה היא – העבודה מאהבה, שאינו עובד את ה' "מפני²³ דבר בעולם. . ולא כדי לירש הטובה (גם לא "כדי שאזכה לחיי העולם הבא"²⁴) אלא עושה האמת מפני שהוא אמת]

הרי בקשתם של צדיקים לישב ב-
שלוה אינה לשם השלוה עצמה (קיבול
שכר) אלא כדי שעל ידה יוכלו להוסיף
בעבודתו ית' עד שתגיע לתכלית השלי-
מות. ע"ד מ"ש הרמב"ם²⁵ דמה ש"נתאוו
כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות ה-
משיח" הוא "כדי שינוחו ממלכיות שאינן
מניחות להם לעסוק בתורה ומצות כהוגן
וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה".

וזהו הפירוש ש"צדיקים מבקשים
לישב בשלוה", כלומר, שהם מתאווים
למצב של שלווה כדי שיוכלו לעבוד ה'
מתוך מנוחה; ומה שהקב"ה אומר "לא
דיין לצדיקים כו" אין זה משום שהיא
בקשה בלתי רצויה, אלא מפני שג"ז –
מצב של עבודת ה' מתוך מנוחה – הוי
כעין קיבול שכר הבא רק לאחר תכלית
השלימות בעבודת ה'.

וכן הוא ביעקב, שבבקשתו לישב
בשלוה נתכוון לשלוה שלמה רוחנית
שיוכל לעבוד השם מתוך מנוחה. וזה
ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף" הוא מפני
שבמעמדו ומצבו אז לא הי' ראוי עדיין
לשלוה זו; אמנם, סו"ס נתיימה בקשתו

השטן כגון דא – כמו בקטרוג השטן¹
על אברהם ש"מכלי" סעודה שעשה
אברהם לא הקריב לפניך פר אחד כו",
שזהו גרם לנסיון העקידה ("אל"ה הקב"ה)
כלום עשה אלא בשביל בנו אלו הייתי
אומר לו וזבח אותו לפני לא הי' מעכב"²
– שמוכן שלא הי' כאן דבר בהנהגת
אברהם בפועל היפך הרצוי, וכל הענין
נגרם על ידי קטרוג השטן.

וכן בעניננו, שלפי המדרש יתכן לו-
מר, דבקשתו של יעקב לישב בשלוה
גרמה לקטרוג השטן, ולכן "נזדווג לו
שטנו של יוסף"³.

משא"כ לפי הנוסח "אמר הקב"ה לא
דיין לצדיקים כו" – מובן (שאינו זה בא
רק מחמת קטרוג השטן, אלא) שזוהי
טענת הקב"ה על הצדיקים.

ד. ויש לומר הביאור בזה⁴:

בקשתם של צדיקים "לישב בשלוה"
– היינו בשלוה שלימה ואמתית. כי אין
כוונתם (רק) לשלוה גשמית וגופנית,
אלא לשלוה רוחנית, ע"ד השלוה שב-
עוה"ב ש"אין בו לא אכילה ולא שתי' כו'
צדיקים יושבין כו' ונהנים מזיו השכי-
נה"⁵. ולכן "אמר הקב"ה לא דיין ל-
צדיקים מה שמתקן להם לעוה"ב אלא
שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז".

ואף שמקומה וזמנה של שלווה כזו
(יושבין ונהנין מזיו השכינה, ללא כל
עבודה) הוא דוקא בעוה"ב – משא"כ

(17) ובב"ר (פנ"ה, ד) איתא "מלאכי השרת
אמרו כו".

(18) פרש"י וירא כב, א. מסנהדרין פט, ב.

(19) אבל ראה יפ"ת השלם שם.

(20) בהבא לקמן ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 310
ואילך.

(21) ברכות יז, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב.

(22) עירובין כב, א. וש"י. רש"י ס"פ ואתחנן.

(23) רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ב.

(24) רמב"ם שם ה"א.

(25) שם ספ"ט. וראה הל' מלכים פ"ב ה"ד.

פיהמ"ש סנהדרין הקדמה לפ' חלק.

ננו, שדוקא ע"י עבודתו של יעקב במצב של „רוגזו של יוסף“ זכה לישב בשלוה בעוה"ז („ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“).

ועפ"ז יש ליישב השאלה דלעיל (סעיף א) – מדוע נקראת הפרשה בשם „וישב“ המורה על ישיבה בשלוה, אף שתוכנה (ותיכף מהתחלתה – „יוסף בן שבע עשרה שנה הי' רועה גו'“) הוא ע"ד „רוגזו של יוסף“ (ה'פ) „וישב“ – שלוה) –

כי מכיון שעבודתו של יעקב מתוך המיצר של „רוגזו של יוסף“ היא היא שהביאה לקיום בקשתו „לישב בשלוה“ (כנ"ל), נמצא, שתוכנה האמיתי של פרשה זו הוא – „וישב יעקב“ (שלוותו של יעקב), מאחר ש„רוגזו של יוסף“ אינו אלא הכנה והקדמה שהביאה לשלוה ד„ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“.

ו. אמנם עדיין צריך להבין:

מובן ופשוט, שהענין הנ"ל (ששלימות השכר דשלוה רוחנית באה אחרי שלי-מות העבודה) הי' ידוע גם ליעקב. ומכיון שמדתו של יעקב היא מדת האמת (כידוע³²) – הרי ברור שיעקב הכיר מצבו ומדריגתו בעבודת השם כפי שהוא באמת, ומאחר שביקש לישב בשלוה, עכצ"ל שמצד מעמדו ומצבו אז כבר הי' ראוי באמת לשלוה זו (כי לאחר כל היסורים שעברו עליו ע"י הצרות וההרפתקאות של לבן ועשו וצרת דינה וכו'³³), הרי הוא ראוי לעבוד עבודתו בשלימות מתוך שלוה).

לישב בשלוה (גם בעוה"ז) – לאחר גמר הזמן ד„רוגזו של יוסף“ ישב בשלוה גם בעוה"ז, דזהו מה שאמר הכתוב²⁶ „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“, שהיו שנות שלוה ומנוחה²⁷.

ה. ויש לומר בעומק יותר – וב-הקדם:

לפי הנ"ל שזה שלא ישב בשלוה ש-ביקש הוא מפני שלא הי' ראוי לה אז – עדיין אינו מובן: למה קפץ עליו „רוגזו של יוסף“²⁸, צרה חדשה וצרה גדולה כזו שגרמה ליסורים גדולים בערך ל-הצער והדחוק דצרת לבן וצרת עשו כו'²⁹?

אך הענין הוא:

זה גופא שיעקב זכה בסוף ימיו ל„שלוה בעוה"ז“ הוא מפני ש„קפץ עליו רוגזו של יוסף“ (וכנ"ל (סעיף ב), דזה שהקב"ה הביא עליו „רוגזו של יוסף“ הי' תוצאה מבקשתו של יעקב לישב בשלוה). כלומר: כדי להעלות את יעקב למדריגה נעלית יותר בעבודת השם, עד שיהי' ראוי לישב בשלוה בעוה"ז, הביא הקב"ה עליו את „רוגזו של יוסף“, וכי-ידוע, שהעבודה מתוך צרה וצער כו' מזככת ומעלה את האדם³⁰ למדריגות גבוהות ביותר בעבודת השם; וכן בעני-

(26) ר"פ ויחי.

(27) ראה זהר פרשתנו קפ, סע"א. זח"א רטז, ב.

וראה גם בנה"ט עה"פ.

(28) ראה לעיל הערה 11.

(29) ראה ב"ר כאן. פרש"י מקץ מג, יד. וראה

נור הקודש השלם לב"ר שם ד"ה לא שלותי.

(30) להעיר ממרד"ל (ראה מנחות נג, ב. שמור

פלי"ן, א) היות שככותשין אותו מוציא שמנו – הובא

ע"י כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (תורת שלום ע' 26)

לענין מאסר וגאולת אדה"ז ב"ט כסלו (דאזלינן

מינ"י). וראה לקו"ד ח"א צד, א ואילך.

(31) משא"כ הפסוק שלפניו – ראה לעיל הערה

8.

(32) זח"א קלט, סע"א. קסא, א. תניא ספ"ג.

וראה לקו"ש חכ"ז ע' 8. וש"נ.

אבל, הקב"ה רצה שיעקב יזכה לשל-
וה בשלימותה, "עולמך תראה בחיך"³⁶,
שגם בעוה"ז יזכה למצב של עוה"ב.
ושלוח זה ניתנה ליעקב רק לאח"כ, כאשר
"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה
שנה" (שבא ע"י, "רוגזו של יוסף").

[וי"ל שפרט זה נרמז גם במנהג
ישראל ששם הפרשה הוא, "וישב" (סתם),
ולא "וישב יעקב": תוכן הפרשה הוא
אמנם ענין של התיישבות ("וישב" ו-
שלוח, כי "רוגזו של יוסף" הוא שהביא
לשלוותו של יעקב אבל בארץ מצרים;
אין זו השלווה שיעקב השתוקק לה ו-
ביקש עלי, "וישב יעקב"), שכן מבוקשו
ה' לישב בשלוח בארץ מגורי אביו,
ואילו זה ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף"
גרם והביא "וישב" סתם – שלוח סתם,
שהיא חיי עוה"ב, שזכה לה כאשר "ויחי
יעקב בארץ מצרים" דוקא].

ז. ביאור הענין:

ההבדל בין שני אופני השלוח הנ"ל
הוא: השלוח שביקש יעקב היא שלוח
שבגדר הנבראים, שלוח כזו שבכחם של
בנ"א להגיע אלי, ובמילא – לבקש
אותה³⁷; ואילו הקב"ה נתן ליעקב שלוח
כזו שאינה בגדר הנבראים ואין בכח
הנברא להגיע אלי בכח עצמו.

היתה לשלוח מיעקב השלוח בארץ מגורי אביו (ש-
ביקש), כ"א להגביהו לשלוח נעלית יותר. וכדי
להדגיש זה, נתן לו הקב"ה כמה שנות שלוח בארץ
מגורי אביו עד שהביא עלי, "רוגזו של יוסף".
[ומובן ששתי השלוות צ"ל מן הקל אל הכבד:
וי"ל גם – בתחילה שלוח בדוגמת ימיה"מ, ואח"כ –
שלוח עוה"ב].

(36) ל' רז"ל – ברכות יז, א. וראה ב"ב (יז,
רע"א) שהאבות הטעין מעין עוה"ב.
(37) כי אין מתירעין על מעשה ניסים (ירושלמי
תענית פ"ג ה"ב. וראה ברכות ט, א).

ומכיון שכן – טעמא בעי: מדוע ב-
אמת הוצרך עוד ל"רוגזו של יוסף" כדי
שיוכל לזכות לענין השלוח?

ויש לומר נקודת הביאור בזה:

"שלוח" זו שאותה ביקש יעקב אינה
אותה השלוח שניתנה לו ע"י ש"קפץ
עליו רוגזו של יוסף". כי כנ"ל, בקשתו
של יעקב לישב בשלוח ה' (לא בתור
קיבול שכר, מכיון ש"היום לעשותם"
כתיב, אלא) רק שיוכל לעבוד את ה'
מתוך מנוחה, ולשלוח כזו כבר אז ה'
ראוי ע"י עבודתו הקודמת.

ויתירה מזו: לפי חשבון השנים³⁸ ש-
ה' יעקב בארץ כנען נמצא, שעד ש"קפץ
עליו רוגזו של יוסף" (בהיות יוסף בן
שבע עשרה שנה) היו ליעקב תשע שנים
של שנות שלוח בארץ מגורי אביו³⁹.
וי"ל שהיא היא השלוח שביקש יעקב⁴⁰.

(33) ראה רש"י (ורש"י ישן) ס"פ תולדות. רש"י
ויצא ל, כה: וישלח לג, יז: פרשתנו לו, לד.
(34) ראה פרקי דר"א פ"ח. ב"ר פפ"ד, ה
(בסופו).

(35) ע"פ המבואר בפנים בטלה התמי' במחז"ל
זה "בקש יעקב לישב בשלוח קפץ עליו רוגזו של
יוסף" – שלפי המפרשים הכוונה שהקב"ה לא
הסכים לבקשתו של יעקב לישב בשלוח ולכן "קפץ
עליו רוגזו של יוסף" – והרי היו לו תשע שנות שלוח
בארץ כנען עד ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף", כנ"ל?
– כ"י המטרה ד, קפץ עליו רוגזו של יוסף" לא

(*) ע"פ מ"ש ברש"י ישן ריש פרשתנו "יעקב
ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי
יכול לכבוש את כולן . . יוסף" (וראה גם רש"י ויצא
ל, כה) – י"ל (ע"ד הרמז עכ"פ) שטענת הקב"ה
היא, שיעקב ה' צריך לעסוק בכיבוש אלופי עשו
ולא, לישב בשלוח. אלא שכ"ז שיוסף (נשטנו של
עשו) – פרש"י ויצא שם ה' קטן בשנים אינו בידו,
אבל כשגדל ונעשה בן י"ז שנה "קפץ עליו כו"
(ועפ"י יומתק הא ששילחת שלוחותו של יעקב היא ע"י
רוגזו של יוסף" דוקא, מדה כנגד מדה, שלא עסק
בכיבוש אלופי עשו ע"י יוסף).

הנאה שלמעלה מגדר הנבראים, ובלשון הרמב"ם⁴⁵ – „אין כח באדם להשיגה על בורי' ואין יודע גדלה ופי' ועצמה אלא הקב"ה לבדו . . עינ' לא ראתה אלקים זולתך כו'".

ח. ובזה יבואר הטעם שבשביל ה' שלוח הוצרך להיות „קפץ עליו רוגזו של יוסף" – כי לשלוח זו (שלמעלה מגדר הנבראים) לא ה' אפשר להגיע ב' כח עצמו ועבודתו, אלא ע"י ענין מיוחד שיעלה ויגבי' אותו למעלה ממדידותיו והגבלותיו (כדי שיוכל לקבל שלוח זו).

ובשביל זה לא ה' די בעבודתו ועילוי ע"י צרת לבן ועשו וכו', אלא „קפץ עליו רוגזו של יוסף" – כי „רוגזו של יוסף" אינו רק ענין שצרתו מרובה יותר, בכמות ובאיכות, אלא שהוא מסוג אחר, ולכן גם העילוי שבא על ידו הוא נעלה יותר באי'ע.

וההסברה בזה:

צרת לבן וצרת עשו היו בתוכם מלחמת ועבודת יעקב עם צד הלעו'ו. בתחילה עם לבן הארמי, „עם לבן הרשע גרתי ותרי'ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים"⁴⁷, ועד'ו בצרת עשו, המורה על מלחמת הקדושה נגד כחות הרע, כידוע בענין מלחמתו של יעקב עם שרו של עשו, „ויאבק איש עמו עד עלות השחר"⁴⁸ – שמלחמה זו ה' מעבודת ותפקיד האדם עלי ארץ, לבטל הרע ש' בעולם, לתקן עולם במלכות שד"י, ב' אופן שגם ביכולתו של האדם (נברא)

וע"ד שהוא בפשטות: בקשתו של יעקב לישב בשלוח היתה שישב „בארץ מגורי אביו" בלי בלבולים וכו', כדי ש' יוכל לעבוד את ה' במנוחה, ביחד עם בניו ויוצאי חלציו כו' הולכי וממשיכי בדרכו היא הדרך „אשר יצווה את בניו גו' ושמרו דרך הוי"ו"³⁸ – שזהו המקום והאופן הטבעי להגיע ולקבל שלוח כזו:

אבל הקב"ה נתן לו שלוח שהיא למע' לה מהטבע – „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה": ע"פ טבע, עצם ה' מצאו „בארץ לא להם"³⁹ הוא בלבול ל' מנוחת ושלוח הנפש, ומה גם בארץ מצרים, ערות הארץ, שהיא בלבול גדול ביותר לשלוח אמתית. ומכל מקום, סיבב הקב"ה שישב יעקב במיטב הארץ⁴⁰, ש' ימצא הן שלוח גשמית והן שלוח רוח' נית', באופן היותר נעלה (בלי כל דאגה משכן רע – מקולקלין שבאומות⁴², שאי לרשע ואוי לשכנו⁴³ וכו').

וכשם שהוא בגשמיות ובפשטות, ש' שלוח יעקב בארץ מצרים היתה למעלה מן הטבע – כן הוא ברוחניות הענינים, ש' „שלוח" בארץ מצרים היתה קשורה עם „הנאה" מזיו השכינה בדומה ל' „נהנין מזיו השכינה"⁴⁴ שבעולם הבא, שהיא

(38) וירא יח, יט. וברש"י שם: יצווה ל' הווה.

(39) לך טו, ג.

(40) ויגש מזו, ו.

(41) וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

(42) תו"כ אחריי (יח, ג) הובא בפרש"י שם.

(43) סוכה בסופה. ועוד. פרש"י במדבר ג, כט (מתנחומא שם, יב). ר"פ קרח ד"ה דתן ואבירם (מתנחומא שם, ד).

(44) ראה ביאורי הזהר (לאדאמ"צ) לזח"א רטז,

ב (לא, ב): וז"ש (בזהר שם לגבי הי"ז שנה דויחי יעקב בארץ מצרים) בעינוגין ותפנוקין . . כמו נהנין מזיו כו'.

(45) הלי' תשובה פ"ח ה"ז.

(46) ישע"י סד, ג.

(47) רש"י וישלח לב, ה.

(48) וישלח לב, כה. וראה בארוכה כלי יקר

ובכמה מפרשי התורה שם.

(*) ולג' רבינו הלל הוא בס"פ קדושים.

לראות, ולהכיר את התועלת שבעבודה זו.

אמנם „רוגזו של יוסף“ ה"ז סוג אחר לגמרי, שאין בזה מלחמה עם צד הער"ז או „בירור“ עניני העולם וכיו"ב – ולכאורה, כולו אינו אלא צער וצרה בלי שום מטרה כלל [ואדרבה, צרה זו גרמה לירידה כביכול במצבו של יעקב, „וית" אבל על בנו"⁴⁹, ועד שמשו"ז פירשה ממנו שכינה⁵⁰, ועוד זאת, שאמר „כי ארד אל בני אבל שאולה“ – „גיהנם⁵¹“].

ו„רוגז“ זה, שלכאורה הוא בגדר „גזירה“ שאין בה טעם, הוא הוא הנסיון שהביא הקב"ה על יעקב כדי להעלותו למעלה מעלה, עד לעילוי שלא בער, כלל, שע"ז נעשה כלי לאמיתית השלוה, עוה"ב (שלמעלה מגדר נברא).

ט. ועדיין יש מקום לתמי: לפי הנ"ל שהשלוה שניתנה ליעקב אינה אותה השלוה שביקש, אלא הוא ענין מיוחד לעצמו, מה שרצה הקב"ה להטעימו מעין השכר דעוה"ב – א"כ מדוע חיכה הקב"ה בזה עד שביקש יעקב לישב ב-

(49) פרשתנו לו, לד.

(50) ראה תרגום אונקלוס ופרש"י ויגש מה, כז. ומפרש בתיב"ע שם, ושרת רוח נבואה דאיתלתת מני' בעידן דובינו ית יוסף". וכ"ה בזה פרשתנו קפ, א. – ושאני בבית לבן שאף שהקב"ה אמר ליעקב (רש"י ויצא לא, ג) „אבל בעוד מחובר ל-טמא אי אפשר להשרות שכינתי עליך“, – בכ"ז „עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי“, ובפרט משנולד יוסף (פרש"י ויצא ל, כה) נעשה מוכן לגאולה השלימה (ראה תורא ותרי"ח ר"פ וישלח – לעיל ע' 146) ועוד, כולל אמירת הוי' ליעקב הנ"ל. וראה פרש"י דברים ב, ז.

(51) פרשתנו לו, לה ובפרש"י.

(*) וראה גם ב"ר פצ"א, ו. תודיה יום שכלו (ב"ב קכ"א, א).

שלוה (וכנ"ל מהמדרש, דהא דקפץ עליו רוגזו של יוסף ה' תוצאה מבקשתו של יעקב לישב בשלוה)?

וי"ל טעם הדבר (בפנימיות) – כי „הקב"ה מתאוה לתפלתו של צדיקים⁵², ולכן כל זמן שלא ביקש יעקב לישב בשלוה – לא ניתנה לו השלוה המגיעה לו; ורק כש„ביקש יעקב לישב בשלוה“ – די"ל ד„ביקש“ כאן הוא (לא רק – רצה, אלא) לשון בקשה וחפלה – הרי לא זו בלבד שנתמלאה בקשתו, אלא עוד זאת – שניתנה לו השלוה בשלימותה, עוה"ב.

ומכאן למדנו יסוד גדול והוראה ב-עבודתנו בזמננו אנו, עד כמה נוגע ענין בקשת הגאולה⁵³, שעל כאו"א מבני"ל למוד מהנהגתו של יעקב לבקש לישב בשלוה, שכל זמן שעדיין משיח לא בא, צריך כאו"א מישראל לבקש, ועוד יותר – לתבוע שיבוע משיח צדקנו, כלשון חז"ל⁵⁴ (שהובא כמ"פ) „תני ר' שמעון בן יוחי . . . כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד, לא נפלו אלא על שלא תבעו בנין בית המקדש . . . ומה אם אלו . . . אנו . . . על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו חסידים הראשונים שיהיו מתפללים . . . בכל יום . . . השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים, ותקנו בונה ירושלים ברכה בפני עצמה בתפלה, ובברכת המזון“.

והובא (גם) להלכה⁵⁵, וז"ל: הטעם

(52) יבמות סד, סע"א.

(53) ראה גם לקר"ש ח"כ ע' 233 ואילך. ושם –

לענין „בקש יעקב לגלות את הקץ“.

(54) מדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז.

ועד"ז במדרש תהלים שם לפנינו. מדרש שמואל

ספלא, הובא ברד"ק סוף ש"ב.

(55) ב"י לטאו"ה סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם)

שצריך להזכיר מלכות בית דוד בברכה זו (בונה ירושלים) . . לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש . . ואין (ישראל) נגאלין עד שיתודו ויתבעו שלשון.

אלא שבזמנו של יעקב הוצרך ל"קפץ עליו רוגזו של יוסף" כהקדמה כדי לקבל שלווה זו: משא"כ בזמננו אנו, הרי כבר עברו כל עניני "רוגז" ר"ל על בני ישראל, הגזירות והשמדות ל"ע⁵⁶, עד להשמדות האחרונות ר"ל בדורנו אנו.

והקב"ה מתאוה לתפילתם של ישראל, אל, שיבקשו הגאולה – "ביקש לישב בשלוה" – וזה מביא ומזרז עוד יותר את הגאולה: וכמ"ש החיד"א⁵⁷ "אמרו ב' ילקוט תהלים רמז תשל"ו⁵⁸ אפי' אין ביד

ישראל אלא הקיווי כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי וכו' . . ובזה פירש . . מטבע ברכת את צמח דוד מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום דאומרו כי לישועתך אינו מובן מה נתינת טעם היא . . אבל ע"פ האמור א"ש והכי פירושה את צמח דוד וכו' וכי תימא שאין לנו זכות מ"מ תצמיח כי לישועתך קוינו ויש לנו הקיווי ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו".

ובפשטות: כאשר בני' יבקשו כדבעי לישב בשלוה – הרי תיכף ומיד⁵⁹ תקויים בקשת כאו"א מישראל "ותחזינה עיינינו בשוכך לציון ברחמים" – שיבה בשובה ונחת וישיבה בשלוה "בארץ מגורי אביו", כפשוטו בגשמיות, בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן ממש.

(משיחות ש"פ וישב ומקץ תשד"מ):
ש"פ וישב תשמ"ו)

משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון סקנ"ו. וברוקח הל' תפלה סי' שכב הובא מחז"ל שבהערה הקודמת. (56) ראה שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (ה), ב. וראה גם אשל אברהם (בוטשאטש) או"ח סס"ח) שכבר "בטלו השמדות ולא יהי עוד".

(57) מדבר קדמות מערכת ק' את טז.
(58) ממדרש תהלים מזמור מ. הובא גם ב' אבודרהם סי' תפלות יוהכ"פ בסופו.

(59) כלשון הרמב"ם בספרו של "הלכות הלכות": ומיד הן נגאלין (הל' תשובה פ"ז ה"ה).

וישב ג

— כי הו"ל להוסיף „רבותינו דרשו” ו-
כיו"ב, כדרכו בכ"מ שמביא „אגדה” ה-
מיישבת דברי המקרא,

ועוד, ע"ד הפשט אין בהכפלת תיבת
„יד” ד' פעמים יתור בכתוב — כי פעם
הא' והג' („ויתן יד”, „ויהי כמשיב ידו”)
מוכרחות הן בפשטות להמשך הסיפור:
היתור בפעם הב' „ותקשור על ידו” הוא
רק שבמקום שתי התיבות „על ידו” הי'
אפשר לכתוב רק תיבת „עלי” — „ריווח”
של תיבה אחת! ואין זה יתור הדורש
ביאור, כי (ע"פ פשוטו של מקרא) כדאית
הוספת תיבה אחת ליתר ביאור.

אמנם בנוגע לפעם הד' („ואחר יצא
אחיו אשר על ידו השני”) לכאורה יש
מקום לומר, שלא רק תיבת „ידו” מיות-
רת, אלא שכל ד' התיבות „אשר על ידו
השני” מיותרות, שהרי ברור מהמשך ה-
כתובים ש„אחיו” (שיצא באחרונה) הוא
זה „אשר על ידו השני”, ואין צורך ב-
סימן זה: ועפ"י יש לתרץ לכאורה ש-
יתור זה מלמדנו על שאר ה„ידות”, שיש
רמז בכך ש„ארבע ידות כתובות כאן” —
„כנגד ד' חרמים . . ד' דברים”.

אבל כד דייקת שפיר, גם בפעם הד'
אין כאן יתור (ע"ד הפשט, הדורש ב-
אור) — כי:

א. בסיפור לידת פרץ וזרח (בניהם
של יהודה ותמר) נאמר בפרשתנו: ויהי
בלדתה ויתן יד (הוציא האחד ידו לחוץ)
ותקח המילדת ותקשור על ידו שני
לאמר זה יצא ראשונה, ויהי כמשיב ידו
(לאחר שקשרה על ידו השני החזירה?) ו-
הנה יצא אחיו גו' ויקרא שמו פרץ, ואחר
יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו
זרח.

על התיבות „אשר על ידו השני”
פרש"י: ארבע ידות כתובות כאן כנגד
ארבע חרמים שמעל עכן שיצא ממנו.
ויש אומרים כנגד ד' דברים שלקח
אדרתי שנער ושת"י חתיכות כסף של
מאתים שקלים ולשון זהב.

ולכא' יש לתמוה, איך מתאים פירוש
זה עם הכלל שכלל רש"י כמ"פ, שבפ"י
רושו על התורה לא בא אלא לפשוטו
של מקרא — שהרי פירוש זה בפסוק,
שד' הפעמים שנא' כאן „יד” הם כנגד „ד'
חרמים שמעל עכן” (או „ד' דברים ש-
לקח”), לכאורה אינו אלא רמז בעלמא
שאינו לו שייכות לפירושן הפשוט של
תיבות אלו.

ודוחק גדול לומר שבלימוד ע"ד ה-
פשט (פרש"י) מתורץ עי"ז הכפלת תיבת
„יד” ד' פעמים, שהוא יתור לשון בכתוב

(7) ל' רש"י בראשית ג, ח.

(8) ומתורץ בפשטות הטעם שהעתיק רש"י בה-
ד"ה גם התיבות „אשר על . . השני” שלכאורה אינו
שייכות לתוכן פירושו. וראה לקמן סעיף ה.
(9) ראה יפ"ת (השלם) לב"ר (פפ"ה, יד): ואע"ג
דלא מיייתרו כל ד' הידות כו' מדמהני לדרשא כולוה
נמי לדרשא. וראה גם נור הקדש (השלם) שם.

(1) לה, כח"ל.

(2) ל' רש"י שם, כח.

(3) שם, ל.

(4) ע"פ יהושע ז, כא. וראה לקמן סעיף ה.

(5) כ"ה בכמה דפוסים וכת"י (או — „וב"י”).
ובדפוסים אחדים, „ושני”. ולכא' הוא טה"ד.

(6) רש"י בראשית ג, ח, שם, כד. ובכ"מ.